

Tekstil Sorunları ve Geleceği

İlker PARASIZ

Prof.Dr.

Uludağ Üni. İ.İ.B. Fak. BURSA

Tekstil endüstrisi dünyada hemen hemen tüm ülkelerde ortak bir endüstri dalıdır. Tekstil üreticilerinin nüfusun artışı, satın alma gücü ve ekonomik ve politik çevre gibi tekstil piyasalarının gelişimini etkileyen etmenler üzerinde ya çok az ya da hemen hemen hiçbir kontrolü yoktur. Buna karşılık, tekstil üreticilerinin hem teknoloji, piyasa talebi hem de moda tarafından güçlü bir şekilde etkilenen maliyetlerin kontrolü için stratejiler geliştirmektedir. Günümüzde teknoloji yalnızca makina ve teçhizat üretimiyle ilgilenmemekte, giderek artan bir şekilde yönetim becerilerinin geliştirilmesiyle ilgilenmektedir. Diğer bir deyişle, yüksek teknolojinin uygulanmasının amacı yalnızca maliyetleri düşürmek değildir. Yüksek teknolojinin "çabuk yanıt", "zamanında" gibi temelde üretim ve servis esnekliğini sağlayıcı büyük bir etkisi vardır.

THE PROBLEMS AND PERSPECTIVES OF TEXTILES

The textile industry is one of the industries in the world economy which is common to almost all countries. Textile producers have little or no control over the factors which influence the development of the textile markets such as population growth, purchasing power and economic and political environments. But textile producers develop strategies and are able to respond tactically to both control of costs, which is strongly influenced by technology and to market demand and fashion. Today, technology is not only concerned with production machines and equipment. It is becoming more and more concerned with the improvement of managerial skills. In other words, the application of high technology has not only the objective to reduce costs. It has a great impact improve substantially the flexibility of the manufacturers and the services such as "quick response", "just in time".

1. TEKNOLOJİK GELİŞMELER

Gelişmiş ülkeler bir zamanlar emek yoğun teknolojilerle üretim yapılan ve büyük ölçüde gelişmekte olan ülkelere terk edilmesi söz konusu olduğunda düşünülen (karşılaştırmalı üstünlükler kuramı gereğince) tekstil sektörünü sermaye yoğun teknolojilerle üretim yapan bir sektör haline dönüştürmüşlerdir.

Batılı ülkeler kendilerinin GATT (Genel Gümrük ve

Tarife Anlaşmaları) prensiplerine ters olan 1960'lı yıllardan beri önce Japon ve Uzak Doğu kaynaklı tekstil ürünlerine 1961 yılında kısa dönemli pamuklu tekstil anlaşması ve 1962 yılında uzun dönemli pamuklu tekstil anlaşmalarıyla kısıtlama getirmişlerdir.

1974 yılından itibaren da tüm gelişmekte olan ülkelere ürünlerine karşı MFA'ları (Çok Elyaflılar Anlaşmaları) yürürlüğe koymuşlardır. MFA'lar dörder yıl aralıklarla yinelenmiş ve en son olarak 1986'da beş yıl için uzatılmıştır. İçinde bulunduğumuz yıl için sonuncu MFA sona ermektedir. Artık tekstil sektörlerini yapısal olarak yenileyen endüstriyel ülkelerin yeni MFA'lara gereksinimi kalmamıştır.

Aradan geçen süre içinde endüstriyel ülkeler tekstil sektöründe maliyetleri düşürücü şu yenilikleri geliştirmişlerdir:

*1960'lı yıllarda mekiksiz tezgahları geliştirmişlerdir.

*1970'li yıllarda açık uçlu iplik eğirmeyi geliştirmişlerdir.

*1980'li yıllarda;

-Sermaye yoğun yatırımları girilmiştir.

-ABD'de yatırımlar ücret düzeyi düşük olan bölgelere kaydırılmıştır.

-İngiltere ve Fransa'da dikey entegrasyon yoluyla tekstilde maliyetler düşürülmüştür.

-Mikro elektronik yenilikler başdöndürücü bir hızla geliştirilmektedir. İngiltere'de sönmüş Rochdale kentinde entegre iplik ve dokuma makineleri yeniden kurulmuştur.

Tablo 1'den de kolayca izlenebileceği gibi;

-Standart mallarda otomasyona gidilmiştir.

-Lazerli kesime geçilmiştir.

-Uzun üretim hatlarında otomasyona gidilmiştir.

-Konfeksiyonda dikiş işlerinde otomasyona gidilmiştir.

-Konfeksiyonda dikiş yerine kaynak denemeleri yapılmaktadır.

-Transfer baskı ve çözücüyle boyama yönünde önemli gelişmeler sağlanmıştır.

-Konfeksiyon boyama geliştirilmiştir.

Aynı şekilde Tablo 1'den izlenebileceği üzere;

-Radyasyonla boyama (gama, x ışınları ve elektronlarla) alanında önemli araştırmalar yapılmaktadır.

-Tekstil ürünlerinin bilgisayar destekli dağıtımının sağlanmasına çalışılmaktadır.

-Çok yakın bir gelecekte müşterinin arzularına uygun bir biçimde desenli ve biçimli siparişlere çok az bir zamanda cevap verecek elektronik satış noktası sistemi geliştirilmeye çalışılmaktadır. Özellikle örgü, çorap, birkaç makas işlemleri vücuda göre şekillendirilebilecek bir sisteme geçilmeye çalışılmaktadır.

Tablo 1'deki yeni sistemlere ek olarak çok yakın bir

gelecekte daha bir dizi yenilik eklenecektir. Bütün bu yeniliklere karşı rekabet edebilmek için yapay olarak sağlanan düşük ücret ve dış değeri aşırı düşük olarak düşürülmüş TL politikalarıyla karşı koymak mümkün değildir kaldı ki son iki yıldır TL'nin değeri batı ülkeleri paralarına göre değerlendirilmektedir. Böylece gelecekte yapılacak ihracat sıçramasını sağlayacak kapasitelerin kurulması teşvik edilmektedir. Ancak bu sırada finansman sorunu ortaya çıkmaktadır. O halde

Yeni teknolojilere finansman sorunlarını da gözönünde tutarak gerekli uyarlamaların yapılması giderek bir zorunluluk haline dönüşmektedir.

Bu sorunun aşılmasında bazı firmaların birleşmesi yoğunlaşması geleceğin konuları arasında yer alacaktır.

2. EKONOMİK GELİŞMELER

Tekstil ve kuşkusuz diğer sektörleri etkileyen ekonomik gelişmeleri iki açıdan incelemek gerekmektedir.

2.1. Yurt Dışındaki Gelişmeler

2.1.1. 1992 Sonunda AT'ın Tek Pazar Haline Gelmesi

1992 yılı sonunda Avrupa Topluluğu ülkeleri arasında ekonomik sınırlar tamamen kalkacaktır. Bu durumda bu ülkelerin genelinde %6'lık bir maliyet düşüşüne ve %5'lik bir gelir artışına neden olacağı hesaplanmaktadır.

Kuşkusuz bu durum AT ülkelerini hem AT'a yönelik hem de dünya piyasalarındaki rekabette önemli avantajlar sağlayacaktır. Ayrıca bu avantajlar bu ülkelerde teknolojik yeniliklerin hızlanmasına neden olacaktır.

Yeni teknoloji - uluslararası iş bölümü - tek piyasa üçgeninde yapısal değişimler meydana gelecektir.

Daha etkin, daha ihtisaslaşmış ve müşterinin arzularını ve eğilimlerini öngörmede daha etkin bir yapılanma gündemdedir.

Daha şimdiden Benetton, Ikea, Hennes ve Muritz, C ve A, P ve C, Douglas ve Aldi gibi dünyaca ünlü firmalar tüketicileri etkileyici ataklar yapmaya başlamışlardır.

Kore ve Japonya, İngiltere'de çeşitli fabrikalar kurarak AT'a kotasız satış yollarına girmiştir.

"Quick Response" (hızlı cevap) adı verilen bir pazarlama stratejisi geliştirilmektedir.

Firmalar tüketicilerin arzularına hızla cevap verebilmek için tekstil malları üretimiyle konfeksiyon ve ticaret aşamaları arasındaki iletişimi kısaltıcı yöntemlere yönelmişlerdir. Bu aşamada AT'ın yerli firmaları yabancı firmalara göre kuşkusuz çok daha avantajlı durumda olacaklardır. Çünkü piyasanın arzularına hemen cevap verme avantajına sahiptirler. Tablo 1'de yeni araştırmalar çerçevesinde de görüldüğü gibi "Quick

Response" bilgisayar destekli geleceğe dönük pazarlama felsefesine dayanmaktadır.

Tüketicilerin arzularına yönelik olarak firmaların hızla cevap verebilmesi için iki olgu söz konusudur.

-Arzulanan ürün daha önceden üretilmiş olmalıdır. Yani bir stoğun alması ve anında arz edilmesi gerekir.

-Üretim mümkün olabilecek en kısa zamanda yapılabilmektedir. Bunun içinde bir yarı mamul mal stokunun olması gerekir.

Stok olayı firmalar için bir maliyet unsurudur ve bir zamanlar üretimde geçerli düstur olan "Just in Time" felsefesiyle taban tabana zıt bir durum yaratmaktadır.

O halde uluslararası planda geliştirilen yeni ekonomik olguların yolundan izlenmesi ve yarattığı bazı sorunlar için önlem alınması bir zorunluluktur.

*AT içinde kotaların kalkması kendi içinde piyasa büyümesi yaratırken dışardan yapılacak ithalatta %30'luk bir azalmayı gündeme getirmektedir. Bu olgunun da Türk tekstil firmalarının yakından izlenmesi gerekmektedir.

Çünkü AT ihraç yapan firmalar çok güç durumda kalabilirler.

*AT ülkelerinde iki milyonluk bir yeni iş olanağının sağlanacağı hesaplanmaktadır.

2.2. Dünya Tekstil İhracat Kompozisyonunda Değişmeler

-İplik ihracatının 1970-1985 yılları arasında %40 oranında düşerek dünya üretimi içindeki payı %23'lerden %14'lere düşmüştür.

-Kumaş ihracatı %30'ların üzerinde bir düşüş göstererek %36'dan %14'e düşmüştür.

-Giyim eşyası ihracatı 1965'te %43'ten 1985'te %62'ye yükselmiştir. Yani üretim %50 artmıştır.

Gelişmiş ülkelerin tekstil ihracat kompozisyonu içinde 1970-1985 yılları arasında;

-İplik ihracatı %26'dan %19'a düşmüştür.

-Kumaş ihracatı %36'dan %29'a düşmüştür.

-Buna karşılık giysi ve örme mamul ihracatı %42'den %52'ye yükselmiştir.

Gelişmiş ülkelerin tekstil ithalat kompozisyonu içinde;

-İplik ve kumaş ithalatı 1965'te %65 iken 1985'te %30'a düşmüştür.

-Giysi ve örme mamul ithalatı 20 yılda %52'den %70'e yükselmiştir.

İleri tekstil ihracatçısı ülkelerin tekstil ihracat kompozisyonu içinde;

-İplik ve kumaş ihracatı 1965'te %34 iken 1985'te %22'ye düşmüştür

-Gelişmekte olan ülkelere yönelik sentetik iplik ve kumaş ihracatında (ki ihracatın 2/3'üdür.) artma gözlenmektedir.

2.3. Diğer Gelişmeler

Endüstrileşmiş ülkelerde gelir düzeyinin yükselmesi ve bazı tıbbi endişeler, insan sağlığı ve çevre kirliliği gibi sorunların önem kazanması doğallığa dönüşe neden olmuştur.

Bir zamanlar albenili yapay elyaflarla gözlerimizi kaşıtıran endüstriyel ülkelerde yenidir. Başta yünlü ve pamuklu olmak üzere doğal elyaflara hızla dönüş söz konusudur.

Nitekim batılı ülkelerin artan yün talepleri karşısında yürütülmesinin sınırlı kalması son yıllarda yün fiyatlarının 6-7 kat artmasına neden olmuştur.

Benzer bir durum pamuk için de söz konusu olabilir. İşte bu olgu Atatürk Barajının sulayacağı Harran ovasının önemini bir kat daha arttırmaktadır.

GAP projesi çerçevesinde üretilecek endüstriyel bitkilerin batı ülkelerinin gelecekteki taleplerine yönelik olması ülkemize önemli katkılar sağlayacaktır.

Öte yandan gelişmekte olan ülkelerde yapay elyaf üretimi de önemli boyuttadır. 1960'lı yıllarda endüstriyel ülkelerin yapay elyaf üretimleri tüketimlerini karşılamıyordu. 33.5 milyar dolar tüketim, 28.7 milyar dolar üretim söz konusuydu. 1980'li yılların ortalarında ise bu ülkelerin tüketimleri 42.5 milyar dolar üretimle ise 54.6 milyar dolardır. Bu durumda ellerinde önemli bir üretim fazlası vardır ve bu fazlayı son derece modern teknolojilerle çok düşük maliyetle üretmektedirler. O halde bu alanda önemli gelişmeler sağlamış olan ülkemiz büyük bir rekabetle karşı karşıya kalabileceğini düşünerek yeni stratejilerini çizmelidir. Nitekim biraz önce vurguladığımız üzere ileri tekstil teknolojisine sahip olan ülkelerin gelişmekte olan ülkelere yönelik yapay elyaf ihracatında bir artış gözlenmektedir.

2.4. Ülkemizde Gelişmeler

Ülkemizde 24 Ocak kararlarıyla başlatılan ihracat hamlesinde tekstil sektörü lokomotif sektör olmuştur. Nitekim günümüzde 12-13 milyar dolarlık ihracatımızın %35'ini tekstil ürünleri oluşturmaktadır. Sanayi ürünleri ihracatı içinde ise bu pay %70'lere yükselmektedir.

1990'lı yıllara gelindiğinde mevcut endüstriyel kapasitelerin tümünün kullanıldığını düşünüyoruz. Nitekim bunu gören kamu otoriteleri yeni üretim kapasiteleri yaratmak (yeni fabrikaların kurulması, mevcutların tevsi ve yenilenmesi şeklinde) için ithalatı teşvik edici bir biçimde aşırı değerlendirilmiş Türk Lirası politikası izlemektedir. Bunun sonucu olarak ta son iki yıl içinde ithalatta, bu arada tekstil makinaları ve hatta hammaddeleri ithalatında önemli artışların olduğunu görüyoruz.

Ancak bu sırada, Türk girişimcilerinin endüstriyel ülkelerde hasıl olan gelişmeleri ve bu gelişmelerin

Türk tekstil endüstrisi üzerindeki etkilerinin ne olacağı konusunda yeterince bilinçli davranmadıklarını gözlemliyoruz.

Öte yandan küçük ve orta işletmelerin büyüklere göre önemli enformasyon eksikliği vardır. Bunun giderilmesi için ve uluslararası rekabet standardizasyon, üretim tekniklerinin tanıtımı için bir tekstil merkezi oluşturulmalıdır.

Öte yandan 1990 yılının sonları, 1991 yılının başları yoğun toplu sözleşmeler, grevler dönemi olarak anılacaktır. Özellikle tekstil sektöründe toplu sözleşmelerin yapılması ve ani ücret artışları, batıdaki gelişmeleri gözlemleyen işverenler açısından sermaye yoğun ileri teknolojilere geçiş için bir fırsat yaratmıştır. Daha önce teknolojilerini değiştirmek isteyip te kamuoyu baskısıyla karşılaşmayı göze alamayan girişimciler işçi sendikalarının yanlış zamanlamaları ya da ücret artış taleplerini, otomasyona geçiş için değerlendirmektedir. Nitekim tekstil sektöründe her düzeyde önemli işten çıkarılmalar gözlenmektedir.

Önümüzdeki yıllarda Türk tekstil sektörünün en önemli açmazlarından birisi hiç kuşkusuz ileri teknolojiyi kullanacak eğitilmiş insan ve yönetici sorunu olacaktır. Bu nedenle vakit geçirilmeksizin bu alanda eğitim çabaları yoğunlaştırılmalıdır.

Geleceğe dönük olarak tekstil sektörümüzün bir diğer önemli sorunu da finansman sorunudur. Batı ülkelerinde baş döndürücü hızla gerçekleştirilen yeni teknolojilerin ülkemizde kullanılması bu yönde yeni makinelerin ithalatı astronomik rakamlara ulaşmaktadır. Dolayısıyla bu tür makinelerin ithalatı üzerine batının terkettiği makinelerin ithalatı çok ucuza gelmektedir. Bu konuda Leasing yolu denenebilir.

Ancak bu şekilde doğru, zamanında ve yerinde yenilikçi ve ileriye yönelik kararların alınması ve atılımların yapılması mümkün olabilecektir.

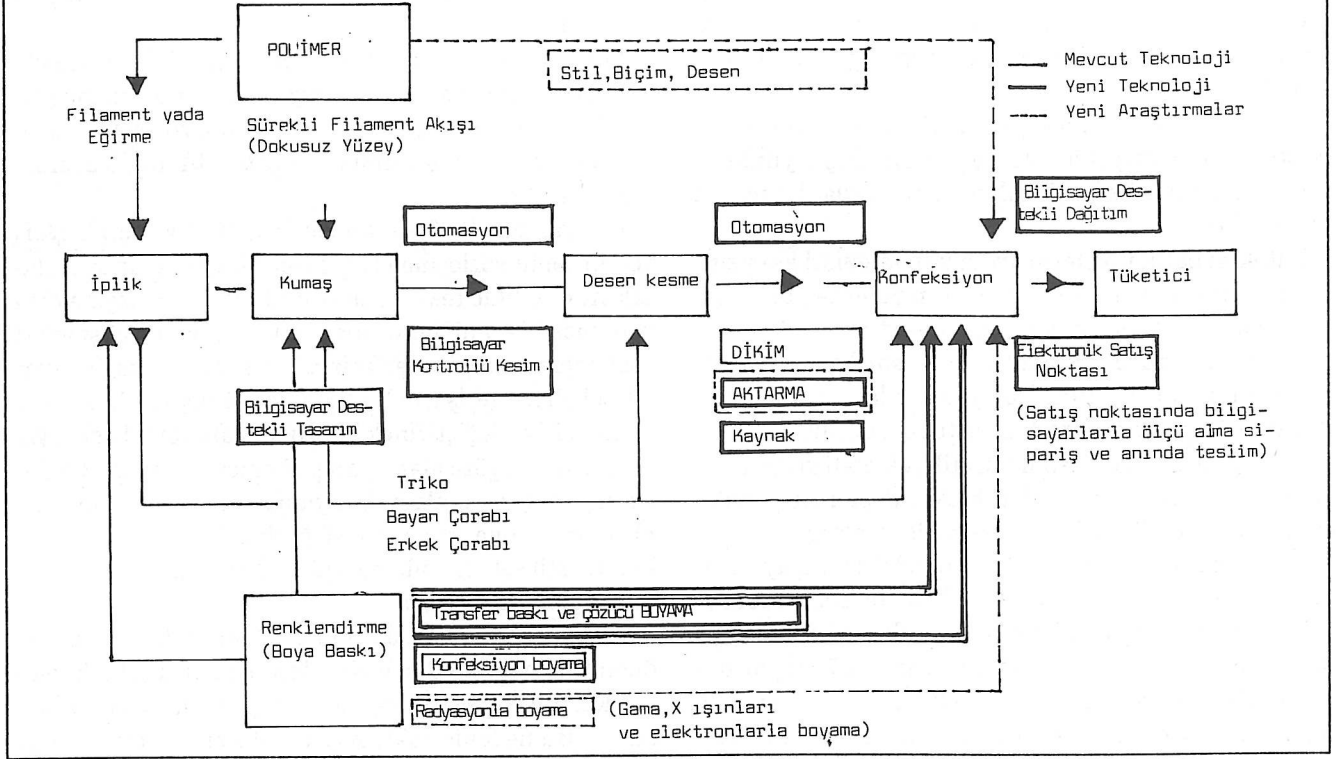
3. SONUÇ

Türk tekstil sektörünün 1990'lı yıllardaki en önemli sorunu endüstriyel ülkelerin geliştirdikleri teknolojilere hızla ayak uydurmak olacaktır. Bu bağlamda sektör iki açmazla karşı karşıya olacaktır. Birincisi yeni teknolojilerin çok pahalı olması nedeniyle finansman sorunudur. İkincisi de bilgili insan gücü sorunudur.

Yeni teknolojilerin pahalılığı ve hızla değişkenliği sektörde faaliyet gösterenlerce son derece titizlikle izlenmesi gerekli bir sorundur. Kanımızca dünyada yeni teknolojilerin ülkemize oldukça ucuza sağlanmasını sağlayacak yöntemler mutlaka vardır. Bu bağlamda bir tekstil enstitüsünün kurulması ve bu kuruluş aracılığıyla bilgi aktarımının sağlanması bir çözüm önerisi olarak düşünülebilir.

Ayrıca son derece pahalı teknolojilerin finansmanın-

TEKSTİLDE ARAŞTIRMALAR VE GELİŞMELER

Şekil 1. Tekstilde Araştırmalar ve Gelişmeler

da leasing gibi alternatif finansman yolları denenebilir. Ayrıca bu yeni makineleri kullanacak insan gücü dağıtımı da ön plana çıkarılmalıdır.

KAYNAKÇA

- BLUM, C.; Europe 1992, The most important reforms in the eyes of the European textile industry, Textile Leader, April 1989

- BUCK, D.; World textiles, what the future holds, Textile Leader, October 1990
- EGBERS, Technical and organisational prerequisites for the introduction of "quick response", Textile Leader, April 1989
- HAMILL, J.; Mediterranean textiles and clothing: an overview, Textile Leader, April 1990
- SCHUTZ, R.A.; An alternative view of the needs of the textile industry, Textile Leader, October 1990

Tekstil Mühendisleri

**TMMOB Tekstil Mühendisleri Odası'nın kurulması
Tekstil Mühendisleri'nin en az %70'inin (yaklaşık 1800 kişi)
TMMOB Makina Mühendisleri Odası'na
üye olması ile olanaklıdır.**

**2 Kasım 1991 günü yapılacak Tekstil Mühendisleri Gecesi'nde
TMMOB Makina Mühendisleri Odası'na
törenle topluca kayıt olalım.**

TEKSTİL MÜHENDİSLİĞİ ANA KOMİSYONU

Ayrıntılı Bilgi Dergi'nin orta sayfasında yer almaktadır.